

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ
О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО

КАФЕДРА
ІСТОРІЇ УКРАЇНИ, АРХЕОЛОГІЇ ТА
КРАЄЗНАВСТВА

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

ЕТНОГРАФІЯ

Освітній ступінь	бакалавр
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	032 Історія та археологія
Освітньо-професійна програма	Історія та археологія
Кількість кредитів	4
Рік підготовки, семестр	1 рік, II семестр
Компонент освітньо-професійної програми	Нормативний
Дні занять	згідно з розкладом
Мова викладання	українська
Консультації	щовівторка 13.00–14.20 (201 кабінет, з можливістю дистанційної роботи на платформах ZOOM та Google-class).
Викладач	кандидат історичних наук, доцент Щербина Світлана Вікторівна
Контакти	Е-mail: s-scherbyna@ukr.net

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Навчальний курс «Етнографія» є нормативним, передбаченим для здобуття кваліфікаційного рівня бакалавр зі спеціальності 032 «Історія і археологія». Вивчення дисципліни сприяє процесу формування знань про форми впливу людини та суспільства на етнічні процеси і явища; допомагає формувати етнічну свідомість; забезпечувати передачу етнокультурних традицій з покоління в покоління. Курс «Етнографія» допомагає проаналізувати питання етнічного розмаїття світу, ознайомитися з історією етнологічної науки, оперувати науковою етнологічною термінологією, теоріями, концепціями, вивчити основи етнопсихології, етнічних процесів та етнічної культури.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є процеси етногенезу, формування української етнічної території та її історико-етнографічне районування; розвиток матеріальної і духовної культури українського етносу.

Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів:

1. Проблеми розвитку української етнології
2. Традиційна культура українців

Метою навчальної дисципліни «Етнографія» є засвоєння знань про особливості етнічної історії українського народу, формування етнічної території та її історико-етнографічне районування, розвиток традиційної побутової культури, духовних надбань.

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Шифр згідно ОПП	Компетентності
ЗК 2	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
ЗК 4	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК 6	Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
СК 4	Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.
СК 5	Здатність відшуковувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).
СК 8	Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.
СК 10	Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.
Програмні результати навчання	
ПРН 1	Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.
ПРН 3	Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел
ПРН 5	Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами
ПРН 13	Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.
ПРН 14	Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та археології.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Проблеми розвитку української етнології												
Становлення етнографії як самостійної галузі знань.	8	4				4	8	2				6
Методи та методика етнографічних досліджень.	2	2					6					6
Український етнос у просторі і часі	4	2				2	6					6
Мова та етнос	6	2				4	6					6
Історико-етнографічне районування України.	6	2				4	6					6
Етнічний склад населення України	4	2				2	6					6
Українці в світі	4	2				2	6					6
Разом за модулем 1	34	16				18	44	2				42
Змістовий модуль 2. Традиційна культура українців												
Основні галузі господарської діяльності українців	4	2				2	5					5
Допоміжні види господарської діяльності українців	6	2	2			2	6					6
Традиційні промисли та ремесла в Україні	8	2	2			4	7	2				5
Народне житло українців.	8	2	2			4	5					5
Традиційний транспорт українців	6		2			4	5					5
Український народний одяг	8	2	2			4	7		2			5
Українська народна кулінарія	6	2	2			2	5					5
Звичаєво-правова культура українців	8	2	2			4	5					5
Сімейні відносини та родинна обрядовість	8	2	2			4	8	2				6
Календарна обрядовість українців.	6	2	2			2	8		2			6
Народні вірування і знання українців	6	2	2			2	5					5
Народні музичні інструменти	6		2			4	5					5
Усна народно-поетична творчість українського народу та її особливості	6		2			4	5					5
Разом за модулем 2	86	20	24			42	76	4	4			68
Усього годин	120	36	24			60	120	6	4			110

Тематика практичних занять.

Модуль II

- Тема 1. Допоміжні заняття і промисли українців (2 год.)
- Тема 2. Традиційні ремесла (2 год.)
- Тема 3. Сільські поселення та селянський двір (2 год.)
- Тема 4. Традиційний транспорт українців (2 год.)
- Тема 5. Традиційне вбрання (2 год.)
- Тема 6. Система харчування українців (2 год.)
- Тема 7. Громада і громадський побут (2 год.)
- Тема 8. Обряди в українській родині (2 год.)
- Тема 9. Свята і обряди народного календаря (2 год.)
- Тема 10. Народні знання (2 год.)
- Тема 11. Народні музичні інструменти (2 год.)
- Тема 12. Усна народна творчість українців (2 год.)

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Вовк Х. Студії з української етнографії та антропології. К., 1995.
2. Етнографія України: навч. посібн. / за ред. проф. С.А. Макарчука. Львів: Світ, 2004.
3. Етнокультура в контексті глобалізаційних викликів. Київ: ІМФЕ ім. М.Т. Рильського НАН України, 2014.
4. Наулко В. Культура і побут населення України. К.: Либідь, 1993.
5. Пономарьов А. Українська етнографія – К., 1994.
6. Тиводар М. Етнологія: Навч. посібн. – Львів: Світ, 2004.
7. Україна у міжнародних відносинах ХХ століття: навч. посібник За ред. проф. Малика Я.Й. Львів: Світ, 2004.
8. Українська минувшина. Ілюстрований етнографічний довідник. - К., 1993.
9. Українське народознавство. посіб. / За ред. С.П.Павлюка. - Львів; Фенікс, 1994.
10. Українська етнологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В.К. Борисенко, М.В. Гримич, О. П. Гончаров [та ін.]; за ред. В. К. Борисенко. – Київ: Либідь, 2007.

Допоміжна література:

1. Білецький А.О. Про мову і мовознавство. - Київ, АртЕк, 1996.
2. Етнографічний образ сучасної України. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Т. 7. Господарські заняття, промисли та ремесла / [голов. ред. Г. Скрипник]; НАН України ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. - Київ, 2017. - 496 с.
3. Етнографічний образ сучасної України. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Т. 5. Поховально-поминальні звичаї та обряди / [голов. ред. Г. Скрипник]; НАН України ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2020. 464 с.
4. Етнографічний образ сучасної України. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Т. 9. Народна житлобудівна культура. Екологія та організація середовища проживання / [голов. ред. Г. Скрипник]; НАН України ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2020. 944 с.
5. Етнографічний образ сучасної України. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Т. 9. Народна житлобудівна культура. Екологія та організація середовища проживання / [голов. ред. Г. Скрипник]; НАН України ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2020. 944 с.
6. Етнографічний образ сучасної України. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Т. 10. Традиційне повсякденне та обрядове вбрання / [голов. ред. Г. Скрипник]; НАН України ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. - Київ, 2018. - 640 с.
7. Етнографічний образ сучасної України. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Т. 2. Родина та культура сімейного співжиття / [голов. ред. Г. Скрипник]; НАН України; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. - Київ, 2018. - 460 с.

8. Етнографічний образ сучасної України. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Т. 8. Культура народного харчування / [голов. ред. Г. Скрипник]; НАН України; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. – Київ, 2018. – 496 с.
9. Етнографічний образ сучасної України. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Т. 7. Господарські заняття, промисли та ремесла / [голов. ред. Г. Скрипник]; НАН України ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. - Київ, 2017. - 496 с.
10. Етнографічний образ українців зарубіжжя. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Ч. 1. Культура життєзабезпечення та традиційні соціо-нормативні практики / [голов. ред. Г. Скрипник]; НАН України; ІМФЕ ім. М.Т. Рильського. - Київ, 2019. - 676 с.
11. Іванченко М. Дивосвіт прадавніх славян. - К., 1991.
12. Олійник М. В. Український одяг у системі міської культури Києва (друга половина ХІХ - початок ХХІ століття): монографія / Марина Олійник; [голов. ред. Г. Скрипник]; НАН України, ІМФЕ. - Київ, 2017.
13. Півтора Г. Українці: звідки ми і наша мова. - К.: Наукова думка, 1993.
14. Самойлович В.П. Народное архитектурное творчество Украины. - К., 1989р.
15. Стішова, Н. С. Українські календарні свята осіннього циклу : монографія / Наталія Стішова; [голов ред. Г. Скрипник] ; НАН України, ІМФЕ. - Київ, 2017. - 240 с.
16. Ярова А. В. Традиційне житло Чернігівщини кінця ХІХ - першої половини ХХ століття : монографія / Аліна Ярова ; [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАНУ, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. - Київ, 2017. - 196 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. <http://www.etnolog.org.ua> - Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім.М. Рильського
2. <http://nte.etnolog.org.ua/> - Народна творчість та етнологія: журн. Ін-ту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Рильського
3. http://journal.nndiuvi.org.ua/?page_id=2&lang=uk - Українознавство: науковий часопис

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями з історії, етнографії та етнології;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 (<https://drive.google.com/file/d/1YOj2QK3xW-03evO8Tkg1o3ZKUAbBL-VH/view>)). У процесі навчання забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

Розподіл балів

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на лекційному занятті			
Робота на практичному занятті	12	5	до 60
Самостійна робота:	1	15	до 15
Усього:			до 75